

Ohjausryhmä oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) suunnittelua varten

Loppuraportti 10.8.2022

Perustiedot

Tilaaaja Keski-Suomen maakuntahallitus, ohjausryhmän [asettamispäätös](#) 28.8.2020 (81 §)

Puheenjohtaja

maakuntahallituksen puheenjohtaja Rolf Nyholm 25.11.2021 saakka

maakunnan yhteistyöryhmän puheenjohtaja Mikko Tirola 26.11.2021 – 30.6.2022

Valmistelu

kehittämispäällikkö Outi Pakarinen 30.4.2022 saakka, aluekehitysjohtaja Pirjo Peräaho 1.5. – 30.6.2022

Tausta

Euroopan komissio käynnisti EU:n ilmastoneutraaliuden tavoitteen saavuttamista varten oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin. Mekanismi sisältää mm. uuden oikeudenmukaisen siirtymän rahaston perustamisen ohjelmakaudelle 2021–2027 (Just Transition Fund JTF). Rahaston tarkoituksena on tukea alueita ja toimialoja, joihin hiilineutraaliin yhteiskuntaan siirtyminen eniten vaikuttaa. Rahasto kohdentuu Suomessa turpeen energiakäytöstä riippuvaisille alueille.

Ohjausryhmän tehtävä

1. muodostaa yhteisymmärrys turpeen tuotannon ja käytön merkityksestä (työllisyys ja talous, ilmastovaikutus, vesistövaikutukset, osuus energian tuotannossa) Keski-Suomessa
2. muodostaa yhteisymmärrys JTF-mekanismin mahdollisuuksista
3. laatia suunnitelma
  - turvetuotannon ja turpeen käytön vähentämiseksi
  - vähenemisestä johtuvien sosio-ekonomisten vaikutusten minimoimiseksi
  - turpeen korvaamiseksi energiantuotannossa
  - turpeen muiden, korkeamman jalostusarvon tuottavien käyttömuotojen turvaamiseksi
  - laatia ehdotus yhteistyörakenteista rahaston käynnistämisen ja toimeenpanon tueksi maakunnassa.

Tavoite ja aikataulu

Tavoite

Vahvistaa luottamusta Keski-Suomen kykyyn siirtyä oikeudenmukaisesti ja sosiaalisesti tasapainoisesti kohti hiilineutraalia maakuntaa

Käynnistää uuden rahaston toiminta maakuntatasolla ripeästi ja laajassa yhteistyössä

Aikataulu

Ohjausryhmä asetettiin 30.6.2021 saakka. Aikataulua jatkettiin työ- ja elinkeinoministeriön ohjauksen perusteella:

- 1) 30.9.2021 saakka (maakuntahallitus 21.5.2021, 55 §)
- 2) 31.3.2022 saakka (maakuntahallitus 27.8.2021, 89 §) ja
- 3) 30.6.2022 saakka (maakuntahallitus 26.11.2021, 131 §)

Työ nivottiin myös Keski-Suomen strategian valmisteluun.

Rajoitteet

JTF-rahaston alueelliset suunnitelmat valmisteltiin maakunnittain. Etenemiseen vaikutti työ- ja elinkeinoministeriön ajoittain epä johdonmukainen ohjaus. Osa tärkeistä kansallisista linjauksista oli pitkään avoinna eikä ministeriö kyennyt antamaan aikataulua suunnitelmien valmistumiselle. Myös Euroopan komission palautteista voitiin havaita, että tuntemus Suomen turvetoimialan lähtötilanteesta ja rakennemuutoksen vaikutuksista oli vähäistä.

Kustannukset

Jokainen taho vastasi omien edustajiensa palkka-, palkkio- ja matkakustannuksista. Keski-Suomen liitto vastasi sähköisen työtilan ja tietoaiteiston hankinnasta.

TE-toimisto toteutti yritys kyselyn omana työnään.

Kehittämisyhtiö Karstulanseutu Oy toteutti laajan turvetoimialan selvityksen maaseuturahaston tuella.

Työskentelyn lähtökohdat

Tilannekuva ja tulevaisuuskuva turpeen energiakäytöstä ja turvetoimialasta Keski-Suomessa

[Keski-Suomen energiatase 2019](#)

[Keski-Suomen biokaasuselvitys](#)

Keski-Suomen energiatoimijoiden haastattelut loppuvuonna 2020 aikana (lyhyen ja pitkän aikavälin suunnitelmat)

Turveyrittäjien tapaaminen 11.1.2020 Karstulassa ja etäyhteydellä

TE-toimiston kartoitus turveyrittäjille, Tuula Säynätmäki

Kansallisen turvetyöryhmän raportti <https://tem.fi/turvetyoryhma>

[Keski-Suomen turvealan tiedontuottamishanke](#), Kehittämissyhtiö Karstulanseutu Oy

Muutokset toimintaympäristössä

Venäjän hyökkäys Ukrainaan helmikuussa 2022 merkitsi muutoksia olosuhteissa (talous, energia, turvallisuus). TEM ja Euroopan komissio arvioivat, että JTF-rahoitusinstrumenttiin tällä ei kuitenkaan ole välittömiä muutoksia. Vaikutukset voivat näkyä myöhemmin mm. rahoitettavien hankkeiden valinnassa. Maakunnan yhteistyöryhmä ja rahoittajat voivat huomioida Ukrainan sodan esim. energiamarkkinoille, ruokatuotantoon ja huoltovarmuuteen aiheuttaman paineen.

Kansallinen valmistelu

Työ- ja elinkeinoministeriön tietopyynöt ja aikataulut

Tammikuu 2021: kolme-viisi tärkeintä tukikelpoista toimea artiklasta 4 sekä arvioimaan turvetuotannon vähenemisen taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset

17.2.2021: Arvio siirtymän sosioekonomisista haittavaikutuksista sekä vaarassa olevien työpaikkojen tunnistaminen

12.3.2021: Siirtymän haasteisiin vastaaminen ja kuvaus suunnitelluista toimista

Kansallinen valmistelu käytännössä keskeytyi kesäksi 2021 muun muassa mm. maakunnittain EU-rahoituksen jakopäätöksen viivästymisen vuoksi

16.3.2022: Alueellisen suunnitelman luonnos

17.6.2022: Lopullinen alueellinen suunnitelma

Muut evästyksen ohjausryhmälle

24.11.2020 JTF:n kansallinen valmistelu, Pasi Rantahalvari, työ- ja elinkeinoministeriö

24.11.2020 KPMG:n tuki alueellisten suunnitelmien valmisteluun, Kristiina Jokelainen, SmartNorth Oy

12.1.2021 Evästyksiä Keski-Suomen JTF valmisteluun, europarlamentaarikot Henna Virkkunen ja Mauri Pekkarinen

29.9.2021 Kevään puoliväliriihen lisärahoitus turveyrittäjien tukemiseksi, energiaosaston (TEM) erityisasiantuntija Petri Hirvonen:

- tuet ja avustukset liiketoiminnan kehittämiseen ja uudelleentyöllistymiseen
- metsitystuen lisäys
- turvekoneiden käytöstäpoistamistuki

Alueellisessa suunnitelmassa asetetut tavoitteet 1/2

Aluetalouden uudistamisen ja monipuolistamisen tavoitteena on, että:

- alueen elinkeinorakenne monipuolistuu
- yritystoiminta uudistaa kilpailukykyä perustaa ja säilyy siirtymässä elinvoimaisena
- siirtymästä aiheutuva työttömyys ja muut kielteiset vaikutukset on minimoitu
- siirtymän vuoksi työttömäksi jääneet ovat löytäneet uutta työtä, yritystoimintaa tai koulutusta
- maakunnan työllisyysaste kohenee
- siirtymässä hyödynnetään monipuolisesti erilaisia ratkaisuja ja toimintamuotoja
- kiertotalouden, resurssi- ja materiaalitehokkuuden sekä luonnonvaratuottavuuden
- osaaminen vahvistuu
- uusia teknologioita otetaan käyttöön tuotannon sekä yritysten kasvun vahvistamiseksi
- kokonaiskestävyyden mukaiset toimintamallit ovat käytössä

Aluetalouden uudistumista ja monipuolistumista edistävän tutkimus- ja innovaatiotoiminnan tavoitteena on, että:

- kokonaiskestävyyttä vahvistava TKI-toiminta lisääntyy
- resurssi- ja materiaalitehokkaita tuotteita, palveluja ja tuotantomenetelmiä kehitetään
- maakunta on kiertotalouden osaamisen ja TKI-toiminnan kärkimaakunta
- hiilineutraaliutta tukevat ratkaisut ja toimintamallit ovat käytössä yhteiskunnan eri osa-alueilla
- uudet digitaaliset ratkaisut ja toimintamallit ovat käytössä
- turpeen energiakäyttö vähintään puolittuu
- kasvihuonekaasupäästöt vähenevät ilmastotavoitteiden mukaisesti
- energiajärjestelmä uudistuu ja uusiutuvien energialähteiden ja polttoon perustumattomien teknologioiden osuus kasvaa maakunnan energiantuotannossa
- energia- ja materiaalitehokkuus paranee
- kestävän energiajärjestelmän osaaminen vahvistuu

Alueellisessa suunnitelmassa asetetut tavoitteet 2/2

Turvetuotannosta poistuvien alueiden kunnostuksen ja kestävän jatkokäytön tavoitteena on, että:

- turvetuotantoalueiden, suonpohjien ja turvetuotantoon varattujen alueiden päästöt ovat vähentyneet merkittävästi
- turvetuotannosta vapautuneilla alueilla on otettu käyttöön alueelle soveltuva jälkikäyttömuoto tai ne on ennallistettu
- jälkikäyttömuodot työllistävät ja tuovat alueen yrityksille uutta liiketoimintaa
- turvetuotannossa jatkavilla alueilla tuotantomenetelmät ovat ympäristöystävällisiä

Rahoitus

Rahoitus

JTF-rahoitus Keski-Suomelle ohjelmakaudella 2021-2027 on **yhteensä 47,2 milj. euroa**. Rahaston suhteellinen osuus on suurin. Se tuo 42 % koko maakunnan EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahoituksesta.

Maakunnan yhteistyöryhmä hyväksyy vuosien 2022 - 2024 rahoitussuunnitelman 31.10.2022 mennessä. Keski-Suomessa on käytettävissä JTF-rahoitusta tänä vuonna 22,7 milj. €, ensi vuonna 12,5 milj. € ja vuodesta 2024 eteenpäin 3 milj. €/v. Vuosien 2022 ja 2023 varoista tulee sitoa 80 %, noin 28 milj. € vuoden 2023 loppuun mennessä ja hankkeet tulee olla maksettuina vuoden 2026 loppuun mennessä.

Käynnistyminen

JTF-rahoituksen tekninen aloitus voi olla loka-marraskuussa 2022. Rahoituksen haku ja päätöksenteko pääsee alkamaan vuoden 2023 alkupuolella.

Valtiontukiehdot

Valtioneuvosto hyväksyi Joutsan, Keuruun ja Saarijärven-Viitasaaren seudut sekä Jämsä tukialueeseen II. Tukialueet määrittelevät, millä alueilla ja minkä suuruista julkista tukea voidaan yritysten investoinneille myöntää. Tukea myöntävät ELY-keskukset. Investointituki voi olla tällä tukialueella pienille yrityksille 35 %, keskisuurille 25 % ja suuryrityksille 15 %. Oikeudenmukaisen siirtymän vaikutukset olivat perusteena Joutsan ja Keuruun seutujen sekä lisäperusteena Saarijärven-Viitasaaren seudun hyväksymiselle tukialueeksi.

Ohjausryhmä

Yhdeksän kokousta

Tiistai 29.9.2020

Tiistai 24.11.2020

Tiistai 12.1.2021

Perjantai 19.3.2021

Tiistai 27.4.2021

Keskiviikko 29.9.2021

Perjantai 10.12.2021

Tiistai 8.3.2022

Keskiviikko 29.6.2022

Kokoukset etänä, viimeinen kokous hybridinä. Kokousten kesto keskimäärin 2 h.

Toimijoiden esittelyt ohjausryhmän kokouksissa

Suomen ympäristökeskus, Kristian Meissner

VTT, Katariina Torvinen

Kemian kiertotalouden osaamiskeskittymä, Mikko Mönkkönen, Jyväskylän yliopisto

Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Minna Lappalainen

Alvan tiekartta hiilineutraaliin tuotantoon, Tuomo Kantola

Suonpohjien hiilitalouden kytkeminen osaksi hiilimarkkinamekanismia, Juha Ovaskainen, GTK

Viestintä

Kaikki ohjausryhmän aineistot [verkkosivuilla](#)

Some-viestintä

Esittelyt eri työryhmissä ja tilaisuuksissa

Artikkelit ja jutut maakunnallisessa ja paikallisessa mediassa

Kokemukset

Harmistukset

- Työskentelyn aikataulu venyi merkittävästi suunnitellusta. Kansallisten epäselvyyksien vuoksi välillä oli vaikea tietää, missä mennään.
- Käsite 'oikeudenmukainen siirtymä' pohdituttaa. Vaikuttaa siltä, että rahoitus ja toimenpiteet eivät juurikaan kohdennu heihin, jotka jäävät ilman työtä ja toimeentuloa.
- Jokainen maakunta on tehnyt omat suunnitelmansa. Yhteistyötä olisi voinut olla maakuntien kesken enemmän ja laajemmin.
- JTF-rahaston viivästyminen johtaa kovaan kiireeseen vuonna 2023. Pahimmillaan merkittävä osa rahoitusta jää hyödyntämättä, vaikka maakuntatasolla toimittaisiin kuinka ripeästi ja laajassa yhteistyössä.

Onnistumiset

- Oli tärkeää, että ohjausryhmä perustettiin varhaisessa vaiheessa ja oltiin maakuntana hyvissä ajoin liikkeellä
- Keskustelut ja maakunnan tilanteeseen perehtyminen ovat vahvistaneet keskinäistä luottamusta muutostilanteessa
- Valmistelutyö on ollut hyvää ja sujuvaa. Turvetoimialasta ja energiamurroksesta saatiin konkreettista, maakunnallisesti fokuoitunutta tietoa taustaselvitysten, kyselyjen, tapaamisten ja Kehittämisyhtiö Karstulanseutu Oy:n hankkeen avulla.
- Ohjausryhmän asiantuntijapuheenvuorot olivat hyviä ja toivat lisää näkökulmia haasteisiin ja mahdollisuuksiin.